

Posudek oponenta diplomové práce

Veronika NĚMCOVÁ: Mezi retribuční a lidovým soudnictvím padesátých let: Kontinuity a diskontinuity v soudních síních, FFUK – diplomová práce 2018, 143 stran

Jakkoli posuzovanou diplomovou práci považuji za zdařilou a kvalitní, ve své nevděčné úloze oponenta se v následujících odstavcích soustředím téměř výhradně na nedostatky, jež v ní při čtení nacházím.

V úvodu práce postrádám vyjádření jejích cílů. K problematice retribuce existuje dnes již docela bohatá sekundární literatura a autorka by rozhodně měla v diplomové práci deklarovat, v čem má být její text přínosný. Kritické zhodnocení existujících pramenů a literatury je sice provedeno v úvodu relativně svědomitě, avšak explicitní předložení výzkumných otázek, jež by korespondovaly s nějakými předem danými cíli práce, zde zcela chybí. Tedy sem by i směřovala první z mých otázek k obhajobě: V čem tato práce znamená obohacení stávajícího vědeckého poznání české retribuce?

Co se týká závěrečných seznamů, není mi jasný princip, podle kterého autorka rozděluje prameny a literaturu. Zdá se mi, že rozhodujícím kritériem je rok vydání, což je, samozřejmě, špatně. Jinak ale seznam zdrojů hodnotím jako reprezentativní a nemám k němu podstatnější námítky (s výjimkou jediné, uvedené níže).

Z hlediska jazykového považuji práci za zdařilou a nemám proti ní námitek.

V první kapitole se autorka věnuje konstrukci národa a diskurzu očisty. Zvláště si všímá rádlovské dichotomie občanského a organického pojetí národa. Poněkud překvapující v tomto směru je, že se ve svém rozboru opírá výhradně o sekundární literaturu a nejde u takto podstatné otázky z hlediska toho, jak si téma vymezila, „ad fontes“. Dále autorka poměrně podrobně cituje z publikovaných zápisů vlád. Proti tomu nic nemám, jen by bylo žádoucí kapitolu uzavřít nějakým konstatováním, co z její rozsáhlé analýzy, plné zajímavých citací primárních pramenů, vyplývá. Ostatně tento nedostatek nalezneme i ve všech následujících kapitolách.

Druhá kapitola se soustředí na konflikty komunistů a nekomunistů ohledně konstrukce poválečné retribuce. Již samotné vymezení kapitoly vyvolává nutnost soustředit se na konfrontaci. Zdá se mi však, že tím až zbytečně je odsouvána do pozadí otázka, v čem se naopak celá Národní fronta shodovala, což pro obránce pluralitní demokracie patrně nevyzní příliš pochvalně. Kdyby se autorka k této věci mohla u obhajoby vyjádřit, byl bych rád.

Dále pak ve stejné kapitole autorka deskriptivně (a uznávám, že s velkou dávkou podrobnosti i srozumitelnosti) rozebírá kádrové problémy při obsazování retribučních soudních institucí. Dále pokračuje pojednáním o advokátech. Zde mě napadá spíše zvědavá otázka, protože v textu jsem na ni nenašel jednoznačnou odpověď: zda s ohledem na specifika advokacie (převládání pravicové orientace v řadách advokátského stavu za první republiky, poarijštění komory ještě před okupací apod.) proběhla v jejich řadách retribuce výrazněji, než tomu bylo v případě jiných stavovských profesních skupin. U následující podkapitoly 2.4. mi zůstává nesrozumitelným její pojmenování „Dvojí hrdinové“, ale to je marginálie.

Třetí kapitola, nazvaná „Očista bez očisty“ se věnuje zpětnému hodnocení retribuce aktéry, kdy zvláštní pozornost je z pochopitelných důvodů věnována ministrům spravedlnosti (přesněji, zde Drtinovi; Čepičkovi je věnována pozornost až v následující kapitole). Velké naděje ve mně vzbuzovala podkapitola „Destrukce elit“. Myslím, že právě na ní jsou dobře patrné obecné slabiny autorčina

přístupu. Ambiciózní název nekoresponduje s jejím stručným, ba snad bych řekl až nahodilým obsahem. Je zde zmíněno pár případů, u nichž není jasné, nakolik jsou reprezentativní a významné. Ponechávám stranou autorčinu rezignaci na teoretické rozpracování pojmu elita a zařazení poválečné výměny elit do širšího historického kontextu (např. Frommer toto ve vztahu k retribuce, jakkoli také ne vyčerpávajícím způsobem, uchopuje daleko přínosněji).

Čtvrtá kapitola je věnována obnovené retribuci v roce 1948. Její první část je dle mého názoru až zbytečně kazuistická a volba popisovaných případů působí poněkud nahodile, ba chaoticky. Následuje pojednání o nových kritériích očisty. Avšak podkapitola se více zabývá strategiemi chování různých skupin po Únoru 48, než teoretickým rozbohem obnovené retribuce. K tomu se autorka dostává částečně teprve v následující podkapitole o principech poúnorové justice. Snad jen postrádám v pojednání o poúnorovém zlidovění právního řádu odkazy na Přibáňův a Kühnův text ve sborníku o komunistickém právu z roku 2009 (ed. Michal Bobek et al.), což jsou patrně dodnes nejlepší právníké analýzy fungování komunistického práva v jeho rané fázi z domácí provenience. Ostatně, autorku v tomto více zajímá otázka nedostatku soudců z lidu, než logika fungování bolševického právního systému. Domnívám se, že právě zde autorčin zájem o aktéry je nejvíce kontraproduktivní. Perspektiva systémové analýzy komunistického práva by zde patrně byla přínosnější, než kádrové otázky a způsoby ovládnání aktérů stranou. Čtenář si jistě v této části povšimne také až přílišné interpretační závislosti na práci Oty Ulče.

Navzdory výše uvedené kritice by neměly zapadnout klady této práce. Domnívám se, že diplomová práce Veroniky Němcové zcela splňuje všechny důležité požadavky, které jsou na tento typ absolventských textů kladeny. Její autorka předvedla náročnou heuristickou archivní práci i schopnost s prameny interpretačně pracovat a výsledky svého bádání vtělit do zajímavého a čtivého textu. Proto tuto diplomovou práci rozhodně doporučuji k obhajobě a doporučuji komisi hodnotit ji známkou velmi dobře.

V Praze, dne 20.1.2018

Doc.PhDr.JUDr. Jakub Rákosník, Ph.D.